

Współczesna Gospodarka

Contemporary Economy
Electronic Scientific Journal
www.wspolczesnagospodarka.pl

Vol. 8 Issue 1 (2017) 41-50
ISSN 2082-677X

KSZTAŁTOWANIE SIĘ BEZROBOCIA W SZWECJI W LATACH OSTATNIEJ RECESJI GOSPODARCZEJ

Magdalena Potrykus-Czapp

Streszczenie

W Szwecji zadłużenie państwa jest jednym z najniższych w Uni Europejskiej, inflacja jest niska, system bankowy zdrowy a szwedzka gospodarka jest zróżnicowana, wysoce konkurencyjna i odnosząca sukcesy. Standard życia jest wysoki w całym kraju. Aktualny sukces społeczny i ekonomiczny Szwecji został zbudowany w oparciu o wnioski wyciągnięte na podstawie kryzysu finansowego w latach 90. XX wieku oraz globalnego kryzysu finansowego w latach 2007-2008. Pierwsze skutki światowego kryzysu gospodarczego w postaci wzrastającego bezrobocia pojawiły się właśnie w Europie, kiedy to można było zaobserwować gwałtowny wzrost poziomu braku zatrudnienia. Artykuł podejmuje problem bezrobocia w Szwecji oraz sposoby radzenia sobie z nim w okresie ostatniej recesji gospodarczej.

Słowa kluczowe: recesja gospodarcza, wskaźnik bezrobocia w Szwecji, model szwedzki

Wstęp

Szwecja jest krajem liczącym prawie dziewięć i pół miliona ludzi. W ubiegłym stuleciu należała do jednych z biedniejszych krajów, opierającym swoją gospodarkę głównie na rolnictwie. Dopiero w kolejnych dziesięcioleciach dzięki surowcom naturalnym, umiejętności ich wykorzystywania i pracowitości stała się jednym z najbardziej rozwiniętych przemysłowo krajów. Gospodarka tego kraju charakteryzuje się znacznym udziałem sektora państwowego. Będąc członkiem Unii Europejskiej, jako jedno z kilku państw, nie przystąpiła do Unii Gospodarczo-Walutowej. Społeczeństwo odrzuciło przyjęcie wspólnej waluty w narodowym referendum we wrześniu 2003 roku, zatem walutą obowiązującą po dzień dzisiejszy jest korona szwedzka. Sytuację ekonomiczną kraju najlepiej ocenić między innymi na podstawie wskaźnika

makroekonomicznego jakim jest PKB i w 2015 roku w Szwecji wynosił on 4,1% , 457 643 mln USD. Wskaźnik ubóstwa społecznego dla krajów rozwiniętych (HPI 2) czyli syntetyczny miernik opisujący stopień rozwoju społeczno-ekonomicznego stostowny przez Organizację Narodów Zjednoczonych w Królestwie Szwecji wynosi 6,3. Szwecja jest jedną z gospodarek o najbardziej zrównoważonych finansach publicznych. Ministerstwa nie są zbyt rozbudowane, pełni a funkcje kierownicze oraz odpowiadają za przygotowanie rozporządzeń i projektów ustaw. Bieżące za rządzanie jest delegowane do urzędów centralnych zatrudniających wykształconych urzędników. Kraj ten posiada na swoim terytorium zasoby rudy żelaza, rudy czy ołowiu, a także srebro, złoto i uran. Jest liderem w branży farmaceutycznej, maszynowej, motoryzacyjnej czy telekomunikacyjnej, ale główną gałęzią gospodarki jest przemysł drzewny (około 53% terytorium Szwecji zajmują lasy).

Wzrost cen w gospodarce Szwecji jest bardzo stabilny oraz na niskim poziomie. „Najwyższy poziom inflacji miał miejsce w 2008 roku - wyniósł 3,3%.”¹ Stopy procentowe banku centralnego swój najwyższy poziom czyli 4,75% osiągnęły w 2007 roku. Natomiast w 2012 stopy procentowe były już na poziomie 2,25%. Warto zauważyć, że kiedy w roku 2009 nadszedł kryzys Szwecja obniżyła stopy procentowe do poziomu 0,75%. Podniesienie stop procentowych bank centralny planuje wykonać w 2016 tak, aby zgodnie z przewidywaniami, na koniec 2017 r. podstawowa stopa procentowa wynosiła 1,75% Szwecja należy do grona niewielu krajów, które generują nadwyżki budżetowe, a osiągnęła swoją międzynarodową sławę dzięki słynnej polityce społeczno-ekonomicznej. Model szwedzki przez większość chwalony, ale i przez niektórych krytykowany określany jest, jako kompromis pomiędzy wolnorynkowym kapitalizmem a bezpieczeństwem socjalnym. Mimo wielu lat poprawnie funkcjonującego modelu i w Szwecji nie udało się uniknąć recesji gospodarczej. Ta największa miała miejsce na początku lat 90. XX wieku Jej konsekwencją było nie tylko wysokie bezrobocie w tamtym czasie, ale także jeden z najwyższych deficytów budżetowych, część banków zbankrutowała albo została sprzedana. Z racji, iż świat również w tym czasie przeżywał recesję zmniejszył się eksport Szwecji, na którym w głównej mierze ich gospodarka się opiera. Nastąpiły bankructwa i nie obyło się też bez kryzysu w branży nieruchomości. Niemniej po wielu reformach, zwolnieniach w sektorze publicznym szwedzka gospodarka zaczęła się pozytywnie zmieniać. Kolejny etap „załamania” nastąpił w ostatnim okresie światowego kryzysu finansowego, zapoczątkowanego w 2007 roku. „Źródeł osłabienia należy poszukiwać w gospodarce zależnej od handlu zagranicznego (w 2008 roku równowartość eksportu wynosiła 53% PKB)”². W przeciwieństwie do recesji z lat 90. XX wieku ten kryzys nie był wynikiem procesów krajowych, a wywołany czynnikami zewnętrznymi. Szybkie działanie rządu poprzez wdrożenie pakietu antykryzysowego, ukierunkowanego na wzmocnienie popytu krajowego przyniosło po 5 latach poprawę. Państwa skandynawskie należą do państw o najwyższym wskaźniku zatrudnienia, który określa odsetek osób pracujących zawodowo i w Szwecji w 2014 wynosił 74,9 %. Natomiast odsetek osób nieaktywnych ekonomicznie w 2014 roku stanowił 18,5%. „Poziom bezrobocia w 2015 r. wyniósł 7,4 proc., a do 2017 przewiduje się spadek do 6,8 proc.”

1. Prawo do korzystania z zasiłku dla bezrobotnych w Szwecji

W Szwecji zawodowo czynnych jest około 4 miliony osób. Poziom bezrobocia jest zawsze stosunkowo niski, głównie dzięki silnemu sektorowi prywatnych przedsiębiorstw oraz rozwiniętej polityce rynku. Obszary rynku pracy, w których występuje niedobór pracowników to: praca na farmach, służba zdrowia, czy budownictwo. Szwedzki rynek pracy cechuje wysoki poziom wymagań pracodawców względem pracowników. Jest zorganizowany, tak po stronie

¹ <http://www.money.pl/gospodarka/unia-europejska/statystyka/szwecja,inflacja;r;r;SE,9.html>, z dnia 05.06.15.

² S. Czech, Szwedzka polityka antykryzysowa wobec recesji z lat 2009-2009, *Studia Ekonomiczne* nr 130, s. 35.

pracodawców jak i pracobiorców. Wzajemne relacje określone są przez prawo, a szczegółowe warunki pracy i płacy ustalają związki zawodowe z organizacjami pracodawców. W Szwecji funkcjonuje 450 układów zbiorowych, a podstawa ich funkcjonowania jest istniejące prawo oraz dialog społeczny. Wszystkie układy zawierają klauzule, że przedsiębiorstwo może współpracować tylko z podmiotami, których pracownicy są członkami szwedzkiego związku zawodowego. Szwedzki rynek pracy również reguluje ustawa o ochronie zatrudnienia, o środowisku pracy oraz o statusie reprezentacji związkowych. Czas pracy wynosi 40 godz./tydzień. Każdy pracownik ma prawo do pięciu tygodni urlopu, aby jednak otrzymać urlop płatny trzeba na niego zapracować. Rok zarobkowy liczy się od 1 kwietnia do 31 marca roku następnego. Celem tej zasady jest to, aby pracownicy zatrudnieni na początku roku też mogli skorzystać z płatnego urlopu. W Szwecji nie obowiązuje jednolity kodeks pracy. Na emeryturę można odejść w dowolnym terminie po 61 roku życia. W Szwecji nie ma płacy minimalnej ponieważ wysokość stawek określa układ zbiorowy. Okolice, w których najłatwiej o pracę to Sztokholm czy Uppsala, natomiast najciężiej znaleźć zatrudnienie jest w okolicach Orebro czy Arlov.

Aby móc ubiegać się o wsparcie dla bezrobotnych konieczne jest bycie legalnie zatrudnionym tym krajem przez co najmniej sześć miesięcy bezpośrednio poprzedzających moment utraty zatrudnienia. Dodatkowo należy spełnić jeden z dwóch warunków:

- w każdym z ostatnich 6 miesięcy trzeba przepracować, co najmniej 80 godzin,
- w ostatnich 6 miesiącach należy przepracować łącznie 480 godzin, przy czym w każdym z tych miesięcy co najmniej 50 godzin.

W przypadku bezrobotnych, którzy chorowali, wychowywali dzieci lub studiowali w ciągu ostatnich 6 miesięcy, decyzję o przyznaniu zasiłku uzależnia się od tego, czy osoby spełniały minimalne warunki w okresie poprzedzającym chorobę, wychowanie dzieci lub studia. Trzeba jednak pamiętać, że nieuwzględniany okres nie powinien przekraczać 12 miesięcy. Wyjątkiem są tutaj osoby, które przeszły ciężką chorobę – pomijany okres może wynosić nawet 10 lat³. W Szwecji pracujący mają możliwość ubezpieczenia się w Szwedzkim Funduszu Ubezpieczeniowym dla Bezrobotnych na wypadek zwolnienia, niemniej wciąż należy się osobie bezrobotnej zasiłek a warunkiem otrzymania go jest:

- bycie bezrobotnym w wymiarze pełnym lub niepełnym;
- bycie zdolnym do pracy i gotowym na podjęcie pracy w wymiarze co najmniej trzech godzin dziennie i co najmniej 17 godzin tygodniowo;
- bycie gotowym do przyjęcia oferty pracy. Bezzasadna odmowa wiąże się z częściową utratą świadczenia;
- bycie zarejestrowanym, jako osoba poszukująca pracy w publicznym biurze pośrednictwa pracy;
- współdziałanie w tworzeniu indywidualnego planu działania w porozumieniu z biurem pośrednictwa pracy;
- aktywne poszukiwanie pracy.

Administrowaniem wypłat świadczeń z tytułu bezrobocia zajmuje się kasa bezrobocia (ALFA Alfa-kassn). Wypłaty otrzymują tylko członkowie czyli pracownicy i pracodawcy. Jest ona otwarta dla wszystkich zawodów występujących na rynku. Większość kas jest utworzona przez organizacje związków zawodowych, a to do której się należy decyduje rodzaj i zakres pracy. „Świadczenia są wypłacane maksymalnie za 5 dni w tygodniu. Wysokość wypłaty miesięcznej z tytułu bezrobocia oblicza się na podstawie dochodów uzyskanych w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed utratą pracy. Stawka dzienna wynosi 80 procent wcześniejszej.”⁴

³ <http://www.unityline.pl/pracawszwecji/>.

⁴ <http://www.sztokholm.msz.gov.pl/resource/27344cc4-5d12-4fd0-a50a-12d3fb37bb30:JCR> s. 3, z dnia 03.10.2016.

Okres wypłat świadczeń to 300 dni. Pracownicy posiadający niepełnoletnie dzieci mogą uzyskać przedłużenie okresu do 150dni.

Odrębnym problemem w zagadnieniach dotyczących bezrobocia jest bezrobocie długoterminowe. Jest to sytuacja, w której pracownik bezskutecznie szuka pracy przez okres dłuższy niż rok. Sytuacja ta w konsekwencji powoduje że aktywizacja tego typu osoby jest dużo trudniejsza i z czasem zaczyna być to sposób na życie. Długotrwałe bezrobocie w dużym stopniu związane jest z płcią i dotyka w większości kobiety. W Szwecji notujemy jego niski poziom, jeden z najniższych w Uni Europejskiej dzięki lepiej prowadzonym działaniom mającym na celu aktywizację takich osób.

2. Dynamika rozwoju PKB a poziom bezrobocia

W przeciągu ostatnich piętnastu lat kraj ten nie notował dwucyfrowego bezrobocia. Jedynie w roku 1997 Szwecja miała do czynienia z tak wysokim poziomem.

Tablica 1. Stopa bezrobocia w Szwecji w latach 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Stopa bezrobocia, %	6,2	8,3	8,6	7,8	8,00	8,00	7,6

Źródło: Mucha-Leszko B., *Wyniki gospodarcze Szwecji w latach 2000-2013 a problem wprowadzenia Euro*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia, 49/1 (XLIX), 2015, s. 113-125.

Na podstawie danych tablicy 1 widać wyraźnie iż stopa bezrobocia wzrosła w rok po światowym kryzysie finansowo-gospodarczym z poziomu 6 % (dla przykładu w roku 2000 poziom był rzędu 5%) do 8% i więcej.

W podobnym okresie co powyższy wskaźnik, czyli w latach 2008-2014, widoczny jest też niski wzrost realnego PKB w stosunku do lat poprzednich (za wyjątkiem roku 2010) oraz małe saldo budżetowe w % PKB (za wyjątkiem lat 2009/2010).

Tablica 2. Dynamika PKB (rok do roku) w latach 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Tempo wzrostu PKB, %	-0,6	-0,5	6,6	2,9	1	1,5	2,5

Źródło: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115> (dostęp: 6.10.2013).

Struktura PKB: 2% sektor rolny, 31,3% przemysł, 66,8% usługi.

Poziom bezrobocia jest ściśle związany z dynamiką rozwoju PKB. „Politykę makroekonomiczną zorientowaną na pobudzenie popytu prowadzono w Szwecji zarówno za pomocą instrumentów fiskalnych, jak i monetarnych. Równoległe z pakietami fiskalnymi opartymi na instrumentach permanentnych bank centralny obniżył krótkoterminowe stopy procentowe i stopy międzybankowe bardziej zdecydowanie niż EBC i były one niższe w porównaniu ze strefą euro.”⁵

Patrząc na te same statystyki, ale dotyczące innych krajów Unii Europejskiej to wyraźnie widać, iż Szwecja po kryzysie odbudowała swoją koniunkturę gospodarczą szybciej niż inne kraje Unii. Już w 2008 roku rząd przedstawił plan stabilizacyjny będący odpowiedzią na kryzys. Program przewidywał działania mające na celu pobudzenie gospodarki oraz zwiększenie za-

⁵ B. Mucha-Leszko, *Wyniki gospodarcze Szwecji w latach 2000-2013 a problem wprowadzenia Euro*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia, 49/1 (XLIX), 2015, s. 119.

trudnienia Jest to jedyne państwo Unii Europejskiej, którego dług publiczny w 2011 roku był niższy (w relacji do PKB) niż przed kryzysem. „W 2010 r. PKB Szwecji wzrósł o 5,5% (strefa euro +1,7%), głównie ze względu na wzrost eksportu (+10,7%), inwestycji (+6,3%) i konsumpcji (+3,5%). Gospodarka Szwecji szybko powróciła więc na ścieżkę wzrostu.”⁶ Poza pakietem fiskalnym duże znaczenie w stabilizacji gospodarki miała dewaluacja szwedzkie korony. Bank Centralny już na początku kryzysu ogłosił, że nie będzie bronił kursu waluty.

W latach recesji oraz w okresie po niej poziom bezrobocia utrzymuje się na poziomie nie dobrym czy bardzo dobrym, a raczej na względnie dobrym. Względnie, ponieważ wciąż w porównaniu do pozostałych krajów Unii Szwecja jest na poziomie niższym niż średnia unijna. „O kształtowaniu się rozmiarów bezrobocia decyduje oczywiście nie tylko koniunktura gospodarcza. Obecnie, wśród najważniejszych determinantów bezrobocia wymienia się zasady i stopień regulacji funkcjonowania rynku pracy. Można jednak sformułować tezę, że powyższe i inne czynniki o charakterze regulacyjnym w dobie kryzysu tracą na znaczeniu, ustępując miejsca efektom polityki stymulacyjnej realizowanej przez poszczególne rządy.”⁷

Ważnym aspektem, którego nie sposób pominąć przy analizie stopy bezrobocia w Szwecji w czasach ostatniej recesji gospodarczej jest fakt, iż Szwecja nie należy do „strefy Euro”. Niezależność w kwestii polityki monetarnej powoduje, że łatwiej gospodarce przy mądrej strategii zwiększyć konkurencyjność przez osłabienie waluty krajowej. Przykład Finlandii czy Słowacji pokazuje jak bardzo Euro utrudniło pozytywne przejście przez okres kryzysu. Szwecja mając pewną niezależność w podejmowaniu decyzji dotyczącej polityki pieniężnej mogła dużo lepiej stymulować popyt za pośrednictwem niektórych jej instrumentów. Jest mniej narażona na straty w eksporcie, który stanowi bardzo ważny element gospodarki tego kraju, a co w konsekwencji ma wpływ na wzrost gospodarczy i mniejsze bezrobocie.

3. Elementy wpływające na poziom bezrobocia w Szwecji

Jednym z elementów mającym wpływ na poziom bezrobocia w Szwecji z poziomu 8% do 7% (mały, ale jednak to spadek) ma polityka rynku pracy. Model skandynawski udowadnia w pewnym sensie, że możliwe jest wysokie zabezpieczenie socjalne bezrobotnych i uzyskanie dobrych wyników w zakresie redukcji bezrobocia. Mądra polityka osłonowa może dodatkowo sprzyjać wzrostowi popytu. Nad przestrzeganiem prawa i ustanowionych zasad czuwają związki pracodawców i pracowników. W Szwecji spory pomiędzy pracownikiem i pracodawcą są najczęściej rozpatrywane przez Sąd Pracy (Arbetsdomstol). Aby sporem zajął się bezpośrednio Sąd Pracy, to wniosek do sądu musi być skierowany przez związek zawodowy, zrzeszenie pracodawców lub samego pracodawcę, jeżeli podpisał on umowę zbiorową. Oprócz tego, sprawa musi dotyczyć umowy zbiorowej lub zakładu pracy, w którym taka umowa

obowiązuje. Pozostałe typy sporów są rozpatrywane przez Sąd Pierwszej Instancji (Tingsrätt).

Państwo pokrywa część lub wszystkie koszty (za wyjątkiem 2 godzin porady prawnej) adwokata lub innych wydatków związanych z prowadzeniem sprawy w sądzie. Podanie o uzyskanie pomocy finansowej od państwa może złożyć osobiście lub za pośrednictwem adwokata.

Czynnikiem mającym wpływ na poziom bezrobocia w Szwecji było otwarcie rynku pracy dla pozostałych członków innych krajów Unii Europejskiej. Od 1 maja 2004 wraz z Wielką Brytanią, Irlandią na nowa siłę roboczą otworzyła się też Szwecja. W momencie wysokiego poziomu gospodarczego takie posunięcie wydaje się być dobrym rozwiązaniem, aby jeszcze

⁶ S. Czech, *Szwedzka polityka antykryzysowa wobec recesji z lat 2009-2009*, Studia Ekonomiczne nr 130, str. 38.

⁷ K. Hajder, *Bezrobocie w Unii Europejskiej w świetle kryzysu gospodarczego lat 2008-2013*, Rocznik Integracji Europejskiej, 2013, s. 52.

bardziej pobudzić własną gospodarkę. Niemniej obserwując z perspektywy czasu i kryzysu finansowego w następnych latach - nowa tańsza siła robocza w pewien sposób mogła wyprzeć rodzimych pracowników. Obywatele innych krajów członkowskich mają trzy miesiące na podjęcie legalne zatrudnienia. Jeżeli staranie zakończy się powodzeniem to przysługuje takiemu pracownikowi świadczenie socjalne na równi z obywatelami tego kraju. Szwedzi przyzwyczajeni są do wysokiego poziomu opiekuńczości państwa, czy silnej pozycji związków zawodowych, zatem „nie zbyt” wymagający nowi pracownicy mogli mieć swój wkład w kształtowanie się stopy poprzez wyparcie pewnej grupy miejscowych pracowników. Skala tego zachowania nie wydaje się być znacząca, chociażby przez to, że Szwecja należy do krajów cechujących się patriotyzmem, niemniej rynek, czy pieniądze okazują się równie ważne, stąd też wyczuwalny jest liberalny nurt w szwedzkiej gospodarce.

Tablica 3. Kraje z których pochodzi największa liczba szwedzkich obcokrajowców

Kraj pochodzenia	Kobiety (w tys.)	Mężczyźni (w tys.)
Finlandia	94	61
Irak	61	70
Syria	41	56
Polska	46	38
Iran	33	35
kraje bylej Jugosławii	33	33

Źródło: http://www.scb.se/en/_Finding-statistics/Statistics-by-subject-area/Population/Population-composition/Population-statistics/#c_li_120253 (dostęp: 03.10.2016).

Europejczycy stanowią prawie połowę (49%) osób pochodzących z zagranicy a mieszkających w Szwecji. Drugą grupą, znacznie mniejszą są Azjaci (34%), trzecią osoby z Afryki (11%). Szwedzkie dane statystyczne pokazują, że liczba obcokrajowców w Szwecji wzrosła w 2015 roku o 72,713 osób osiągając łącznie 1,7 miliona. Od roku 2000 nastąpił więc wzrost o 67%, co pokazuje jak rosła różnorodność etniczna w Szwecji w ostatnich latach. Szacuje się, że w 2017 roku w tym kraju skandynawskim łącznie będzie 10 milionów mieszkańców.

Szwecja szczyli się bardzo wysokim wskaźnikiem starszych osób zatrudnionych. Przejść na emeryturę można w dowolnym przedziale wiekowym od 61 do 67 roku życia. Elastyczny wiek emerytalny w założeniu twórców szwedzkiej reformy emerytalnej miał skłaniać do dłuższej aktywności zawodowej. Pieniądze nie są wypłacane automatycznie, a dopiero po złożeniu odpowiedniego wniosku o przyznanie świadczenia. Jest możliwość wyboru emerytury całkowitej lub kontynuacja pracy w niepełnym wymiarze godzin przy jednoczesnym poborze emerytury. Aby pobierać świadczenie należy wystąpić z wnioskiem do Regionalnego Urzędu Ubezpieczeń Społecznych. Wysokość emerytury jest oparta na łącznej kwocie oszczędności obliczana od dochodu otrzymanego w ciągu aktywności zawodowej od ukończenia 16 roku życia. Jednocześnie funkcjonuje emerytura składkowa, która można inwestować w fundusze inwestycyjne oraz emerytura gwarantowana dająca podstawowe zabezpieczenie dla osób, których oszczędności całego życia były niskie lub nie posiadały żadnych dochodów. Świadczenie gwarantowane można otrzymać po przekroczeniu wieku 65 lat, dodatkowo spełniając warunki stałego zamieszkania w Szwecji przez 40 lat. Ten wiek jednak, według najnowszych propozycji, będzie podwyższony do 63 lat. „Szwedzi są przychylniej nastawieni do dłuższego życia zawodowego niż inni mieszkańcy UE. Przeciętny Szwed kończy aktywność zawodową, gdy ma 64 lata. Od 2004 roku liczba pracujących mieszkańców kraju po 64 roku życia wzrosła o 80 procent. Na przykład w województwie sztokholmskim w ubiegłym roku

między 64 a 75 rokiem życia była zatrudniona prawie co piąta osoba.”⁸ Aż 43 procent Szwedów deklaruje chęć pracy po 65 roku życia, podczas gdy przeciętna w Unii wynosi 33 procent. Pozytywny trend pracy wśród ludzi starszych stanowi problem na rynku pracy, ponieważ utrudnia możliwość znalezienia zatrudnienia wśród ludzi młodych. Nie zawsze dla starszych pracowników przygotowane są organizacje z miejscami pracy, co może stanowić utrudnienie dla pracodawcy. W kontekście gospodarki kraju, a szczególnie w obliczu problemów demograficznych podwyższenie wieku emerytalnego jest dobrym kierunkiem działania.

Większość w szwedzkiej grupie bezrobotnych stanowią ludzie młodzi, szczególnie absolwenci szkół, dla których największym problemem jest znalezienie pierwszej pracy. Szwecja wyjątkowo utrzymuje się w czołówce krajów Unii z tak wysokim % osób młodych bez pracy (rekord w tej grupie stanowią Hiszpanie i Grecy).

Tablica 4. Stopa bezrobocia wśród młodych w wieku 15-24 lat w wybranych krajach Unii Europejskiej (w %)

	2009	2012
Szwecja	24,9	23,7
Niemcy	11,0	8,0
Finlandia	21,6	17,8
Litwa	29,6	26,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Sedlak & Sedlak.

Królestwo Szwecji posiada sporą bazę dobrych uczelni, szkół i sprawny system nauczania, ale wyraźnej przyczyny bezrobocia można dopatrywać się tylko w ewidentnym braku doświadczenia wśród osób młodych kończących szkołę. Szwecja potrzebuje pużej ilości pracowników wysoce wykwalifikowanych, szczególnie w dziedzinie inżynierii oraz nauk ścisłych. Ilość osób kończących ściśle kierunki szkół średnich i wyższych od 2013 roku systematycznie się zmniejsza co jest konsekwencją reformy lat 90-tych, która miała na celu decentralizację systemu szkolnictwa i przeniesieniu odpowiedzialności za realizację edukacji z państwa na samorządy. Niestety kierunki kształcenia i oferta szkół jest nieadekwatna do aktualnych potrzeb rynku pracy. Dodatkowo po oddaniu szkolnictwa w gestię lokalnych samorządów stworzył podział pomiędzy uczniami pochodzenia innego niż szwedzki a autochtonami. Jedno dziecko na dwoje rodziny przybyłej do Szwecji kończy szkołę średnią. Rząd wydał w 2015 roku 2 bliony szwedzkich koron na redukcję powyższych problemów poprzez zatrudnienie większej ilości nauczycieli specjalistów, stypendia dla najlepszych uczniów z matematyki czy fizyki oraz na pomniejszenie ilości osób w klasie. W 2016 planowany wydatek na edukację do 3 bliony koron szwedzkich tym razem zakładając również podwyższki pensji nauczycieli czy wsparcie samorządów w rozwoju systemu szkolnictwa publicznego.

Kolejnym ważnym elementem składającym się na wskaźnik bezrobocia w Szwecji to imigranci z poza Unii Europejskiej. „W grupie bezrobotnych emigranci stanowią średnio 16 % , a wśród rodowitych Szwedów około 6%”.⁹ Najwyższy wśród państw skandynawskich procent imigrantów jest właśnie w Szwecji. W tym prawie 10 milionowym kraju obcokrajowcy stanowią 17%. Polityka imigracyjna została sformułowana w latach 70. XX wieku, gdzie kraj ten był jednym z najbogatszych państw i bezrobocie było nieco wyższe niż zero. Po kryzysie finansowym w 2007 roku wiele się zmieniło na rynku pracy. Spadek inwestycji zagranicznych w Szwecji odbił się też we wskaźniku bezrobocia. Dodatkowo na przestrzeni wielu lat

⁸ <http://www.rp.pl/arttykul/996620-Wyzszy-wiek-emerytalny-dla-Szwedow.html#ap-1>, z dnia 03.10.2016.

⁹ <http://www.szwecjadzisiaj.pl/2013-wiecej-pracujacych-imigrantow/>, z dnia 05.06.15.

zauważono, iż imigranci średnio potrzebują około 10 lat, aby odnaleźć swoje miejsce na rynku pracy. Rozwój sieci i partnerstw regionalnych w zakresie integracji odbywa się między innymi przy udziale programu „Integracja i różnorodność”. Celem jest integracja rynku pracy bezrobotnych a odbywa się poprzez rozwój umiejętności, ułatwianie samozatrudnienia oraz testowanie nowych metod szkoleniowych. Program umożliwi kontakt z lokalnymi związkami zawodowymi a grupami zainteresowań czy uznawaniem umiejętności zawodowych nabytych za granicą. Tylko z tego programu współfinansowanego przez Unie Europejską w Szwecji miało okazje skorzystać 28 000 uczestników, w tym 19 000 migrantów.

Wiele się mówi o tolerancji w Skandynawii, ale od 2 lat zaobserwować można wyraźne zmiany w podejściu społeczeństwa do obcokrajowców. Imigrant jest już postrzegany, jako konkurent w staraniach o pracę czy zasiłek. Niemożliwe staje się zastosowanie powszechnie stosowanego w krajach wielokulturowych, rozwiązania problemu mniejszości. „Preferowany przez konserwatystów asymilacjonizm jest niemożliwy, zarówno z uwagi na obowiązujące w Szwecji liberalne prawo, jak i izolacjonistyczną postawę mniejszości muzułmańskiej, która – jak się wydaje – odrzuca również podejście oparte na idei dwukulturowości.”¹⁰ Dodatkowo emigranci zazwyczaj stanowią lub zakładają rodziny wielodzietne, słabo się asymilują z lokalną społecznością, co dodatkowo budzi niechęć, nawet w tak tolerancyjnym kraju jak Szwecja.

Zakończenie

Szwedzkie zadłużenie jest jednym z niższych w Europie. Inflacja jest niska i stabilna a system bankowy zdrowy. Mimo wielu trudności, które ta gospodarka przeszła, szczególnie na początku lat 90. XX wieku, ale równocześnie dzięki odważnym i konsekwentnym reformom, pracowitości i inicjatywie udało się przejść Szwedom także kolejny kryzys mający miejsce po 2007 roku. Dzięki transformacji systemu zarządzania finansami, Szwecja nie musiała w momencie kryzysu podnosić podatków (nawet je obniżyła) i jednocześnie nadal mogła pełnić funkcję państwa o charakterze „opiekuńczym”. Przez liberalne podejście do handlu, wysokiej konkurencyjności oraz koncentracji na eksporcie udaje jej się utrzymywać wzrost gospodarczy, a co za tym idzie niższy poziom bezrobocia w porównaniu do średniej Unii Europejskiej. Jest jedynym krajem gdzie PKB na osobę w każdym rejonie tego kraju jest wyższe niż średnia unijna. Przy równie wysokich wskaźnikach w rankingu innowacyjności, zasobach intelektualnych oraz łatwych zasadach prowadzenia firmy czy handlu udaje się Szwecji konsekwentnie od paru lat utrzymywać poziom bezrobocia na „przyzwoitym” poziomie.

Zachwianie „równowagi” w trakcie ostatniego światowego kryzysu finansowo-gospodarczego wpłynęło oczywiście na wskaźnik bezrobocia w tym kraju, ale konsekwentnie prowadzona polityka finansowa kraju oraz nie przynależność do Unii Walutowej sprawiły, iż udało się Szwedom te chwilowe perturbacje przetrwać. Oczywiście są też głosy krytyczne, co do sposobu funkcjonowania państwa. Głównie to socjaldemokraci twierdzą, że owszem Szwecja ma wysoką stopę zatrudnienia, ale według nich oparta ona jest na fałszywych statystykach. Dotyczy to na przykład osób, które są na długoterminowym zwolnieniu a w danych figurują, jako osoby pracujące, albo osoby korzystające, z jakiegokolwiek pomocy finansowej mimo braku pracy uważane są za osoby zatrudnione. Socjaldemokraci twierdzą, że realnie to stopa bezrobocia Szwecji powinna być o kilka punktów procentowych większa niż jest dotychczas. Abstrahując od metody, którą ostatecznie klasyfikuje się bezrobotnych w Szwecji to reakcja szwedzkich decydentów na kryzys była podręcznikowa. Bez zbędnych opóźnień zastosowano rozwojową politykę fiskalną i monetarną. Pomoc publiczna nie obejmowała napędzania konsumpcji, lecz była skierowana na długoterminową poprawę konkurencyjną

¹⁰A. Gromkowska-Melosik, *Mniejszość muzułmańska w Szwecji: między ekstremistycznym izolacjonizmem a procesami reprodukcji ekonomicznej*, Studia Edukacyjne nr 2/2013, s. 76.

kraju i na wsparcie zatrudnienia. Samorządy otrzymały dofinansowanie na politykę socjalną oraz stabilizację koniunktury. Osłabienie korony okazało się ważnym impulsem zwiększającym konkurencyjność szwedzkiego eksportu, który jest podstawą szwedzkiej gospodarki.

Literatura

1. Balcerowicz-Szkutnik M., *Bezrobocie i jego ekonomiczne konsekwencje-analiza porównawcza dla wybranej grupy państw EU*, Studia Ekonomiczne, nr 78, Uniwersytet Ekonomiczny, Katowice 2011
2. Czech S., *Szwedzka polityka antykryzysowa wobec recesji z lat 2008-2009*, Studia Ekonomiczne nr 130, Katowice 2013
3. Filar D., Brycz M., *Uwarunkowania równowagi gospodarczej i stabilności społecznej w krajach nordyckich*, Gdańsk 2015
4. Gromkowska-Melosik A., *Mniejszość muzułmańska w Szwecji: między ekstremistycznym izolacjonizmem a procesami reprodukcji ekonomicznej*, Studia Edukacyjne nr 2, Poznań 2013,
5. Hajder K., *Bezrobocie w Unii Europejskiej w świetle kryzysu gospodarczego lat 2008-2013*, Rocznik Integracji Europejskiej, 2013
6. Mucha-Leszko B., *Wyniki gospodarcze Szwecji w latach 2000-2013 a problem wprowadzenia Euro*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia, 49/1 (XLIX), 2015
7. Zaremba Bielawski M., *Polski hydraulik i nowe opowieści ze Szwecji*, Warszawa 2013
8. <http://ec.europa.eu>
9. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
10. <http://www.sztokholm.msz.gov.pl>
11. <http://www.szwecjadzisiaj.pl>
12. <http://www.money.pl>
13. www.unityline.pl
14. <http://www.rp.pl>

TRENDS IN UNEMPLOYMENT DURING THE LAST ECONOMIC RECESSION IN SWEDEN

Summary

In Sweden, state debt is one of the lowest in the European Union, inflation is low, the banking system operates soundly and the Swedish economy is diverse, highly competitive and successful. The standard of living is high in the entire country. The present social and economic success in Sweden was built on the conclusions drawn from the world financial crisis in the '90s and the global financial crisis between 2007-2008. The first effects of the global economic crisis in the form of rising unemployment appeared in Europe when we could observe a sharp increase in joblessness. This article discusses the problem of and methods of dealing with unemployment in Sweden during the recent economic recession.

Keywords: economic recession, unemployment rate in Sweden, Swedish economic model

Magdalena Potrykus-Czapp
m.potrykus-czapp@wp.pl